

DIN POVEȘTILE UNCHIAȘULUI SFĂTOSŪ.

DESPRE
POMUL CRĂCIUNULUI

(KRIST-BAUM)

DE

P. ISPIRESCU

Cutegetor-Tipograf.

BUÇURESCI

TIPOGRAFIA ACADEMIEI ROMÂNE
(LABORATORII ROMÂNI).

26, — Strada Academiei, — 26.

1886.

DICTIONARUL SUFLETULUI
DIN POVEȘTILE UNCHIAȘULUI SFĂTOS

J. POPESCU BĂJENARU

AUTOR *P. Ispirescu*

VOL *Pomul Crăciunului*

№ *4319* ANUL *1886*

DESPRE

POMUL CRĂCIUNULUI

(KRIST-BAUM)

Dragii moșului,

De mult doream să ne mai adunăm odă-
țică, măcar, ca să vă spuim ce-am văzut și
ce-am auzit și eu de când târăsc pe pă-
mânt ale păcate grele.

Mulțămesc Domnului că mi-a dat să-mi
văz dorul împlinit cu un ceas mai 'nainte,
căci, de! oameni suntem, nu știe cine-va
de azi până mâine.

E vorba de pomul Crăciunului, (sau cum
se zice pe nemțesce Krist-baum). Să vedeți

d-voastră, dragii moșului. Eram copil. Ei! am fost și eu odată tîner, ca și d-voastră, și să dea Dumnezeu să încărunțiți ca și mine, ba încă să mă și întreceți; ca să cunoașteți din fir până în ață ce va să zică a îmbătrâni cine-va. Eram copil, și vîzînd pe la Crăciun la o casă un pom gătit, am stat și am căscat și eu gura acolo. Pasă-mi-te era pomul Crăciunului.

Nu mai vîzusem pînă atunci, decît pe la morți un așa pom împodobit, fiindcă pe la noi de pomul Crăciunului nici pomeneală nu era. Și d-voastră cu toții știți că la Români cînd moare cîte vr'un flăcău sau vr'o fată mare, care n'a pus pirostriile în cap încă, li se împodobesce cîte un pom, pe care îl duce înaintea mortului. Fie orî ce pom o fi, Români îi zic «brad». Se vede că în vechime numai pomi de brad se ducea, de i-a rămas numele.

Țărani noștri și pînă în ziua de azi duc brad la nuntă, însă fără podoabe, fără nimic. Ci-că bradul este simbolul generației, adică înmulțirii neamului, orî, pare-se, pen-

tru că e pururea verde, iarna și vara, el, adică bradul, ar fi ogurliu la casă nouă.

Și așa cum vă spusese, când am văzut acel brad împodobit, unde căscasem gura, uitându-mă la el, m'a apucat o jale, de să ferească Dumnezeu.

Mi-era milă, vedeți d-voastră de nenorocirea ce credeam eu că ar fi căzut peste casa aceea, tocmai la așa zile mari cum e Crăciunul, și vrând să știu tot, cum e copilul, mă incumet și întreb pe un om :

«Cine a murit aici, nene, de i-a făcut un brad așa de frumos ?

— N'a murit nimeni, băete ; ăsta e pomul Crăciunului.

— Cum pomul Crăciunului ?

— Ia așa, cum îl vezi cu ochii verzi ; că așa le e obiceiul ălor de șed aici.

— Da bine, cine șeade aici ?

— Un neamț».

Am tăcut mălcă și mi-am căutat de treabă.

Să nu care cumva, dragii moșului, s'o luați anapoda, peste câmp cu gândul, dacă mă auzi răți zicând vorba «Neamț». Domnia-voastră știți foarte bine că Românul,

când vede pe câte cine-va din neamurile apusene, fie el catolic, protestant, sau ori ce o fi el acolo, îi zice «neamț». Dacă scie că este d'ai papii de la Roma, îi zice papistaș; iar dacă îl vede că nu ține posturile, îi zice: spurcă-Mercuri, ori letin.

Românul socotesce de creștini adevărați numai pe cei ce se țin de legea noastră pravoslavnică, adică drept-credincioasă. Și când zice creștin, el zice Român. Asemenea când zice Român, el înțelege creștin, drept-credincios ca și dênsul. Mai mult nu scie.

Și acum că ne-am înțeles la cuvinte, să vă spui că istoria pomului aceluia pe care l'am văzut în copilăria mea, la casa neamțului, în spre Crăciun, mi-a ramas în minte multă vreme.

După ce m'am făcut mare, am văzut că obiceiul pomului de Crăciun se întinde, precum se întinde și năvălirea în gloate a străinilor de alt neam în orașele noastre. De la străini obiceiul acesta a început a se pripăși și pe la Români, și încă tot pe la de-al de cei procopsiți, care se duc înăun-

tru de învață procopseala acelor popoare și când se întorc a casă, le e rușine, vedeți d-voastră, să mai și vorbească românesce; ci o dă tot prin franțozească, orî prin nemțească. Le e rușine să-și lase copilașii să meargă cu bună dimineața la Moș Ajun, orî să umble cu icoana nașcerii, și cu sorcova la Anul noș, dupe cum făceaū moșii și strămoșii noștri.

Dară, ca să nu mi se scornească a mă fi întins la vorbă, și ca să nu rămâe nici urmă de cărăială între noi, iacă, vă spuî lămurit că d'aia mî-am alergat calul aici înainte d-voastră, fiind-că vă sciū de Români, ba încă de Români adevărați, și toată lumea cunoașce azi că Românul e bun la suflet, bun la inimă, îngăduitor și lesne trecător cu vederea celor ce-î păcătuesc. Căci alt-fel, mai bine mi-aș fi proțăpit gura, decât să vorbesc.

Cu cât înaintam cu vârsta către căruntețe, cu atât vedeam că și obiceiul de care ne este vorba se lășese printre ai noștri. Mie nu-mî eșea din gând bradul de mort de la casa neamțului. Nu mă puteam do-

miri, vedeți d-voastră, cum de, acelaș lucru ce se face la noi numai la morți, la alții se face spre semn de veselie la născerea lui Cristos. Și mai cercetând în dreapta și în stânga, mai cetind și eu cărți ce bruma am putut să apuc d'ale păgânilor celor vechi, și d'ale procopsiților de azi, am aflat lucruri de care m'am crucit.

Unele din aceste lucruri, dacă'mi veți fi îngăduitori, am să vi le povestesc și d-voastră, uite așa, precum mă va tăcea capul, cu gând ca să mă înțelegeți, și aș fi fericit dacă voiū putea să izbutesc întru aceasta.

II.

Ci-că în vremile cele vechi, vechi de tot, oamenii fiind orbi, adică necunoscând adevărul luminat, cătaū să se închine și ei la ceva; căci, de! așa e omul făcut. Și nu care cum-va astă-zī este mai alt-fel? Nu vedem noi oare pe mulți, că, de și creștini, de și oameni cu învățatură, unii se închină aurului, alții umblă cu plosca cu minciunile de la unul până la altul, ca să placă nu știū cui

la care se închină; iară alții se închină la sine însuși pentru procopseala cea mare ce cred ei că o au?

Și, cum zisei, acei oameni neciopliți cum erau ei pe atunci, cătând să se închine la ceva, ce și-au nălucit ei, că numai începură a aduce rugăciuni, ba chiar și jertfe lemnelor și pietrelor. Iși făcură adică o lege. Și această lege de a se închina lucrurilor pământesci se numesce «fetișismu». Atât i-a tăiat capul, atât au făcut.

S'au sculat alții, și socotindu-se mai cu minte, le-a plesnit și lor prin cap, că ar fi bine să se închine la foc, la stele ori la soare. Iși făcură și ei lege : această lege se numește *astrolatrie*, sau închinare la stele.

Și dacă am sta strimb ca să judecăm drept, am vedea că ceștia ar avea o leacă de dreptate; căci soarele pare a fi cel ce dă suflet la toată vietatea pe pământ, ba încă înviorează până și buruenile și toate sadurile.

Eū când eram copil și învățam la școala dascălului Stan Lupescu, de la biserica Ottenii, îmi aduc aminte, că ne adunam cete,

cete de câte cincî orî şase copii, când era nor, răcoare şi ploa, şi unii ameninţam, zicînd :

Trecî

Ploae, trecî :

Că te-ajunge soarele,

Şi-ţi taie picioarele,

Cu un paiū,

Cu un maiū,

Cu căciula lui Mihaiū.

Plină de mălaiū.

Alţii se rugaū, şi cuvîntaū :

Eşi soare,

D'inchisoare

De 'ncălzesc oase goale.

Judecaţi d-voastră. Să nu fie oare acestea niscai remăşiţe din eresurile păgânilor, care să fi ajuns până la noi din copii în copii ?

Nu sciū dacă copiii crescuţi şi dădăciţi de doică şi guvernante nemţoaice sau franţuoaice, mai zic în ziua de astă-zî ast-fel, dară am cunoscînţă că copiii poporului din

mai multe locuri ale țării, țin cu sfințenie ceea ce au apucat din vechime.

Dar să ne întoarcem la șiritenia noastră.

Evreii, mai pricepuți decât neamurile păgâne, fiind-că trecuseră și prin ciur și prin dârmon, adică vëzuseră multe, pățiseră multe și se adăpaseră din învățăturile maghilor, începură a alege neghina din mazăre. Ei își închipuiră că trebuie să fie cine-va care a făcut toate vëzutele și nevëzutele, că trebuie să fie o putere care să fi făcut cerul și pământul cu tot ce se află pe dênsele, și se închinară unui singur Dumnezeu. Legea lor se numesce *Mono-teism*. Tot așa se numesce și legea creștinească.

Evreii se țin și până în ziua de astă-zî de această credință, hăț, băț, cum se zice.

Grecii, mai adunând de ici, mai culegând de colea, și mai născocind și ei câte ceva, mi-și închipuiră o lege, alcătuită din o adunătură de zei și zeițe, tot unul și unul. Ei le făcură cuib. — și încă cuib zeesc, — pe muntele Olimpu, și deteră fiă-căruî zeu și fie-cărei zeițe câte o slujbă; vëz, Doamne,

ca să nu se mânie și să nu se învrăjbească. Legea lor se numesce *Politeismu* adică a multor zei.

După Greci veni ră și Romani. Aceștia mai oleoleo decât Grecii, se întinseră până unde și-a întărcat dracul copii. Și așa fiind, e lucru învederat că au cuprins o mulțime de țări și de cetăți. Decî, cum s'ar fi putut oare să remăe ei mai pe jos de cât alții în ale legii? căci, de! le dăduse și lor Dumnezeu cap.

Și așa, pe lângă zeii și zeițele ce apucară ei de la bunii și străbunii lor, primiră toate credințele deșarte ale popoarelor ce cuceriseră, ca să nu se mânie pe Romani zeii popoarelor cuprinse de dênșii.

Apoi, încetu cu încetu, mai cu rugăciune, mai cu amenințări, mai cu una, și mai cu alta, strecurară în Olimp unul, câte unul, pe toți zeii popoarelor căzute sub stăpânirea lor.

Ei! ce-î faci tu acum? Horă, horă; juca zeii în gloată, de voe, de nevoe, mâncau *ambrosie* și beau la *nectar*, acolo în Olimp, și se desfătau cât le cerea inima; dar a-

tâta poșidic de zei și de zeițe, fără slujbe, fără nimic, cum or s'o ducă? Romaniî cu cap făcură tutulor rânduială, ca să nu ajungă să mi se încaibere acolo în Olimp și să-și făcă zeirile de ris. Deteră fie-căruia lucrușor din cer și de pe pământ câte un zeu, care mai mare, care mai mic, dupe mutra fie-căruia, și așa îi împăcară pe toți.

Legea asta a lor tot *politeismu* se numesce, ca și a Grecilor, căci, când îi căuta bine, tot cam aceiași este.

Pe vremile acelea, cum cam se vede treaba, nu prea era pace pe pământ cu atâtea zeități. Se pare că unii din zei se amestecău nu numai în slujbele celor alți zei, dar încă și prin trebile pământenilor, căci oamenii ajunseseră să nu mai cunoască ce este omenia, ce este cinstea, ce este mila. Se îndobitociseră de nu mai voeau să scie de aproapele lor, de cei neputincioși, de sormanul și de văduva; nu-și mai cunoșteaș rudeniile, nu mai era nimic sfânt aicea jos pentru dênșii.

Trăiaș toți cu toții într'o zăpăceală și

într'o buimăceală, fără samăn, dădea unii peste alții ca orbi. Inșiși evreii, cu numele numai că se închinau unui singur Dumnezeu; căci de altminteri, nesocotind pe Dumnezeul cel adevărat, ei ajunseseră de se închinau numai aurului, mai rău adică și de cât gloata popoarelor păgâne, cu care se învecinau, fără ca să se amestece și să se încuscreze cu ele. Cum am zice noi pe românește azi, era o amestecătură, o arabură și o desmățare pe pământ, cărora nici dracul nu le-ar fi putut da de căpătâiu.

Toți din toate părțile își făcuseră pentru cele mai de căpetenie finți ale lor zeesci câte un simbol, adică idol, cum le plesniseră și lor prin cap, și se închinau la dênsele.

De serbat își serbau ei sêrbătorile lor, de închinat se închinau ei, de! că n'aveau încotro: dar lumea se aștepta la venirea unui Mesia, adică unui Mântuitor; căci vedea și ei că așa cum se afla, nu mai merge treaba.

Tocmai atunci în ferberea aceasta, se născu și Mântuitorul nostru Isus Christos, carele vîzînd rătăcirea ce orbise pe oa-

menî, bine-voi a se pogori din ceruri spre a mântui neamul omenesc din robia păcatului.

Legea lui Isus, *creștinismul*, care deschidea ochii muritorilor la lumina cerească se lăți repede. Păgânii o primiră cu bucurie care mai de timpuriu, care mai târziu, până ce ajunse să domnească pe pământ.

Căci, ce ochi ar fi aceia, care să nu vadă, ce urechi, care să nu audă, că numai acolo este mântuire unde se cântă în biserică :

«Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, și pe pământ pace, între oameni bună-voire.»

Numai în legea aceea este mângâere sufletească, care are drept simbol : Credința, Nădejdea și Dragostea.

Toate bune ; dar ce-î faci obiceiului ? Păgânii apucaseră multe datine, multe serbări de ale legii lor. Intre altele, popoarele venite din fundul Asiei serbaă la Solstițiul de iarnă, adică când ziua începe a da înainte, în Decembrie, serbaă, după cum ziceaă ei, biruința soarelui asupra vrăjmașilor lui.

La această serbare ei aduceaă în casele

lor câte o ramură de brad împodobit cu făclioare, cum fac și astăzi cei ce se trag din acele popoare. Bradul carele stă mereu viu și verde, închipuia pomul vieții; luminările, lumina soarelui, carele de la solstițiul de iarnă începe a încălzi, a da viață tuturor făpturilor amorțite, adică ziua începe a crește.

Romanii, tot în Decembre, adică tot la solstițiul de iarnă, serbaū cam același lucru, însă în cinstea lui Saturn, un zeu de al lor, căruia Grecii îi ziceaū Cronos, adică «Vreme.» Serbarea lor era întru aducerea aminte despre libertatea și egalitatea ce domnise în zilele stăpânirei acestui zeu și pentru belșugul și bunul trai al oamenilor cât a domnit Saturn.

La această serbare, Romanii dedeaū drumul robilor lor să se veselească și dênșii dupe pofta inimii lor. Ba încă mulți din domni slujeaū pe robii lor la masă în zilele acestor sêrbători. Robii iarășii, mulți din ei, cari nu-și cunosceaū lungul nasului, ocăraū și înfruntaū pe domnii lor, cum le veneaū la

gură, și nimeni nu putea să le facă nimic pentru aceasta.

Aceste sărbători sgomotoase în care se petreceau fel de fel de necuviințe, se numeau « Saturnale. »

Cetățenii, în aceste zile își trimiteau daruri unul altuia. În ajun, copiii din Roma, unii umblau din casă în casă, poftind gazdelor toate bunurile de pe pământ. Alții umblau îmbrăcați în haine schimbate și cu măști de dobitoace, tocmai cum fac astăzi copiii Românilor când umblă cu brezaia, cu vasilca, cu plugulețul și altele. A doua zi umblau cu rămurele verzi și ziceau oamenilor, la mulți ani și alte alea, cum fac azi copiii noștri cu Sorcova.

Pe atunci Anul nou începea la solstițiul de iarnă. Mai târziu s'a hotărât să fie la 1 Ianuarie.

Multe ar mai fi de zis asupra acestor sărbători ale saturnalelor la Romani ; dar mi-e teamă să nu vi se urască ascultând la nagode de acestea. Mă mărginesc aci, cugtând că nu trebuie să-mi dau toată pro-

copseala de față, căci mie nu-mi mai rămâna nimic.

Așa steteau lucrurile când s'a întemeiat creștinismul. Sfinții părinți văzând aceste datini înrădăcinate la popoarele ce se creștinaseră, și de oare-ce sărbătorile păgânesce cădeau tot cam odată cu nascerea lui Christos, lăsară pe popoare să-și facă veseliile în voe, fie care dupe datina sa; însă le dete o întorsură creștinească, și ast-fel rămaseră până în zioa de astăzi. Și fiind-că popoarele își uitaseră ce însemnaū acele veselii ale lor pe vremile de demult, lucrarea sfinților părinți fu primită de bună.

Mai în urmă, Anul noū hotărându-se să înceapă la 1 Ianuarie, sfinții părinți îngăduiră Romanilor ca și veseliile să le împartă în două. O parte din ele remaseră pentru Crăciun, iară alta o așezară la Anul noū.

La noi obiceiurile de la Crăciun și de la Anul noū, venite cu gloatele de la Roma, pe care le aduse Traian împăratul, nu s'a schimbat nici cât negru sub unghie, până azi, cu toată întorsura creștină ce le dete-

ră sfinții părinți; căci tir mi-e serbarea reîntoarcerii saii biruinței soarelui asupra vrăjmașilor, tir mi-e serbările libertății și ale fericirii popoarelor, tir mi-e veseliile de la Nascerea Mântuitorului neamului omenesc din robia păcatului, mie unuia mi se pare că tot într'o oală ferb.

Atâta numai, că trebuie să ție fie-care ce a apucat de la moși de la strămoșii lor, ca la orî ce vreme de trebuință să se cunoască fie-care cine sunt ei și de unde se trag.

Iar dacă va fi să ajungem la povestea cu o turmă și un păstor, atunci se schimbă vorba. Când și-or lăsa alte neamuri obiceiurile și datinile lor, numai atunci să ni le lăsăm și noi pe ale noastre.

III

Acum, dupe ce v'am spus tot ceia ce d-voastră sciați de mai 'nainte, ia s'o întoarcem și pe foaea cealaltă, să vedem ce cuvintează.

Dupe așezarea gloatelor romane aduse de

Traian împărat, aici pe pământul nostru, s'au sculat o sumedenie de neamuri, unele, mai sălbătice și mai barbare decât altele, în mai mare număr și mai războinice, cu armă și cu foc, ca să se facă stăpâni ei pe pământul apucat de noi. Însă, cum spune zicătoarea :

Apa trece, petrele rămân.

Aceste neamuri, dupe ce au părjolit și s'au opintit să șteargă din fața pământului ori-ce urmă de romanitate, s'au strecurat și ele binișor una dupe alta, gonite de alte neamuri și mai barbare și mai numeroase.

Veacuri întregi bieții românașii noștri fură siliți a trăi tupilați prin păduri, vâriți prin scorburile copacilor și ascunși prin văgăunile munților, până ce să treacă de pe capul lor o așa urgie Dumnezeiască și omenească.

Când eșiră la iveală și se întoarseră pe la locurile lor, Români fură mai tot ceia ce fuseseră când îi aduseră Traian împărat în locurile acestea. Ce e drept, nu mai a-

vură carte, și d'aceea, se vede, că puternicii de prin preajma noastră, nu voiaă, vedeți d-voastră, dragii moșului, să le facă și lor parte a trăi măcar, la lumina soarelui, Români, precum firea îi lăsase pe dênșii.

Insă acele neamuri vrăjmașe de și se cer-case să despoae pe poporul nostru de toate dovezile lui de romanitate, două lucruri nu le putură smulge de la inimă ; aceste lucruri fură limba noastră românească și datinile, obiceiurile moștenite de la bunii, de la străbunii.

Tocmai e! acum în veacul nostru, vre-o câțiva oameni de-ai noștri și vre-o câțiva învêțați de alt neam, care trecură pe aici, și văzură jocurile, datinile, și auziră colindele, basmele și zicătorile din graiul nostru, se deșteptară de o dată, și cunoscură că se cam potrivesc cu cele ce citiseră ei prin cărțile păgânilor Români, că sunt aidoma cu ale lor.

Atunci prinseră a scrie, deteră târgulu prin stampă minunea aceasta, și toți cu totul recunoscură că suntem viță de Români.

Noi însă pare că ne-am culcat pe urechia aia, cum se zice, dupe ce ne-a cunoscut lumea cine suntem noi, și lăsăm să se strecoare printre noi datine și obiceiuri străine, și iată cum :

De câțiva ani a năboit în orașele noastre o mulțime de străini ; ei au adus cu dênșii multe datine de-ale lor, pe care Româniile primesc, pentru că ei-că sunt la modă. O fi bat-o nevoea de modă ! Ea are să ne răpue.

Să povestesc una din aceste datine, ce s'ar părea că n'are nici o însemnătate, dar care poate să iasă rău la văpsea.

Eū, în copilăria mea, nu-mi aduc aminte să fi vëzut, ba nici pomeneală nu era, ca să pue negustorii noștri potcoave la pragurile prăvăliilor lor. Din potrivă, iată ce cuvintează zicăturile noastre în privința potcoavelor :

Și-a lepădat potcoavele
adică a murit.

Umblă după potcoave de cai morți

Adică umblă după treburi care nu pot să-î

aducă nicî un folos, saŭ își pierde timpul de geaba.

A potcovit bine pe cineva.

Adică prin viclenie a înșelat pe neștine.

Acești străini venind cu deșartele lor credințe, că adică potcoava de cal, găsită pe drum, aduce noroc la casa omului, mulți din ei își potcoviră pragurile prăvăliilor.

La noi, dupe cum auzirăți din ziceturile asupra potcoavelor, potcoava numai noroc nu însemnează.

Ai noștri, îngăduitori cum firea i-a lăsat, primitori de streini cu dragoste, ei îi îmbrățișară, târguind mai mult de la dênșii de cât de la pămîntenî, și încă fără tocmeală. Deverul fiind mare, firesce că cei mai mulți din acești străini se îmbogățiră curând. Acum nu-i mai încăpeaŭ prăvăliile în care își începuseră negoțul, și cătară a se muta în alte prăvălii mai mari. Lăsară însă potcoavele la prăvăliile de unde plecaŭ, ca să nu se dea de cheltuială dregênd pragul ce ar fi stricat scoțênd potcoavele.

Românii ce se mutaŭ în locul celor de

alt neam, găsind potcoavele puse și sciind cât de repede se îmlogățiseră cei ce șezuseră acolo înaintea lor, le lăsară, crezând și ei că așa poate să fie, adică potcoavele să aducă noroc la casa omului; dar teamă mi-e că mulți dintr'inșii aũ remas potcoviți. Acum s'a lățit această credință deșartă, și aũ început și Româniĩ să-și potcovească pragurile prăvăliilor lor, și iată un nou obiceiũ strecurat pe nesimțite la noi, în timpul de azi, zis al lumini lor.

Dacă peste cincĩ-zeci ori o sută de ani de aci înainte vre-un pribeag învățat ar veni pe la noi și ar vedea acest obiceiũ întins printre Români, ar zice că de oare-ce obiceiul este al lor, find-că se scrie poate la cărțile ce aũ dênșii cu obiceiuri culese de la popor, ar zice că noi suntem străini în țara noastră, ba poate și mai rău; căci la noi nici pomeneală nu este de un astfel de obiceiũ, care să fie rămas din vechime, necum să avem niscareva cărți scrise despre dênsul, saũ împotriva dênșului.

Și apoi astăzi este, sciți d-voastră : Cine are carte are și parte.

Noi de-abia scăparăm de un ponos, și vrem să ne atârnăm altul de coadă: Bine ar fi? Ce ziceți?

Dar cu pomul Crăciunului cum merge?

Aci e aci. El e mai primejdios; fiind-că se lătesce printre Români de sus, printre cei învățați, cei cu dare de mână, cei mai însemnați ai țerei, care plutesc, cum se zice, pe deasupra gloatelor, și de la dênșii lesne se coboară la cei de jos obiceiurile și apucăturile lor. Poporul, văzând ceea ce face căpeteniile nației, maîmuțează și ei, bieții, fără să scie ce fac, pe oamenii cei mari, căci, zic, că or fi sciind ei, măre, ce fac!

Așa e omul lăsat de la Dumnezeu să fie: trage tot a mare. Se uită tot la âi mai de sus de cât dênșul, și cată să facă tot ceea ce fac cei mari. Și să nu care cumva să ziceți vre-odată cuiva să se uite la cei mai de jos decât dênșul, că-ți aprinzî pae în cap.

Și, cum ziseiū, obiceiul cu pomul Crăciunului, se lătesce tot printre oamenii cei mai de Doamne-ajută ai neamului; ast-fel fiind, nu va trece mult și se va răspândi

prin toate stratele poporului, care, Doamne feresce! poate că-și va uita de obiceiurile și datinele părinților lor, și cotropirea străină va fi mai ușoară.

Acest obicei poate să fie ugurliu pentru cine îl are, iară pentru noi, eul îl vîz ca o piază rea, ca o cobe, ca unul ce înfățișază semnul jalei și se vîră tocmai în sîrbătorile aducătoare de veselie Romînului.

Să mă ferească Dumnezeu să învinovățesc pe cine va că voesce cu tot dinadinsul să gonească obiceiurile noastre, ca să aducă altele străine; căci aceasta nu s'ar putea, de oare-ee sciți d-voastră, că asemenea lucruri nu se pot face cu sila. Zicătura poporului cuvintează :

Cu sila poți lua omului, dar cu sila nu'i poți da.

Nevoea este că ele vin să-și ia loc în cetate, la vatra Romînului, cu voea lui, cu mulțumire. Să nu vă mirați de aceasta. Moda face ceea ce nimeni pe lume nu poate face.

Că ci-că a eșit moda să se pue la copii doică și dădace, tot nemțoaice ori franțuoaice. Acestea, nesciind datinile noastre,

ce vreți să vorbească cu copilașii, decât despre datinile și obiceiurile ce au apucat ele de la părinții lor ? Și ast-fel se strecoară în inima copiilor datini și obiceiuri ce n'au nici un amestec cu datinile moștenite de noi de la străbunii Romani.

Dacă Sfinții Părinți au îngăduit neamurilor acelora creștinate să-și facă pomul lor la Nascerea Domnului Christos, tot așa a îngăduit și Romanilor, foști păgâni, să-și serbeze Saturnalele lor, cu întorsura în creștinismu, ce le-a dat sfinții părinți, din care noi am scos ale noastre colinde, unele pentru ajunul Crăciunului, altele pentru ajunul Anului nou ; să umble copiii cu Moșajunul, cu icoana Nascerii la Crăciun ; iară la Anul nou cu Sorcova. Apoi, în timp de două săptămâni de la Nascere, să umble cu steaua și cu vicleimul. Aceste obiceiuri sunt, cum știți și d-voastră, în București ; de vor mai fi și altele prin a țară mare nu mă bag, nu mă amestec.

Acum ce fel dați d-voastră cu socoteala ? Lăsa-ne-vom oare să ne facă Moda, ceea ce n'a putut să ne facă sila ?

Dacă pe Român nu l'a putut ingenu-
chia năboiul de barbari ce a tot năvălit
peste dânsul în cursul veacurilor, tot atât
de tare aş dori eu să fie el, ca să nu se
lase modei să-l ademenească şi să-l clin-
tească din osia Românismului. Şi numai
aşa făcând, nu vom mai avea teamă că se
va mai găsi cineva, peste veacuri, care să
ne zică, cum ne-a mai zis, că obârşia na-
ţionalităţii noastre se pierde în întunericul
veacurilor.

Uitaţi-vă, dragii moşului, la ovrei. D'aia
staă ei tari ca abanosul, căci, de şi sunt ri-
sipiţi peste toată faţa pământului, deşi sunt
amestecaţi printre toate popoarele, ovreiul
este tot ovreiū, în orî ce colţuleţ de pă-
mânt ar fi, cu toate obiceiurile părintesci,
cu toate datinile străbunilor. Dar rele, dar
bune, el le ţine cu toată încăpătânarea.

Aşa să facem şi noi. Nu numai să nu ne
ruşinăm în faţa străinului de cele rămase
de la bunii şi străbunii noştri; dară încă
să le trâmbiţăm ca să scie lumea cine sun-
tem şi ce am fost.

Dară vîz că nerăbdarea creşce, v'aţi plic-

tisit, auzindu-mă torosind la verzi și uscate, la vrute și nevrute.

Ingăduiți, rogu-vă, nemernicieii mele câteva cuvinte încă, și voiți fi mulțumit când aș sci că voiți fi dobândit iertarea d-voastră pentru păcatul meu de limbuție lungă.

Mi s'a zis, când am ținut de rău pe unii oameni de treabă, că de ce aduc în sinul nației noastre vrând ne vrând obiceiuri străine, mi s'a zis atunci :

«Spune d-ta cum să facem alt-fel?»

O ! dragii moșului ! Lasați că nu mă taie capul la ast-fel de lucruri. Dară am respuns, cum vă zic și d-voastră acum : «Cine se uită la un necioplit ca mine, dragii moșului ! Cine o să stea să asculte la gura unui unchiaș necărturar și fără vază în lume !

De ar fi vre-un țafandache cu sticla în ochi, cu gâtul pus ca 'ntr'un proțap, cu gulerul stând să-l apuce de nas, umblând parc'ar călca numai în străchini, cu fumurile în cap, și uitându-se peste umăr la cei ce-i vorbesce, calea valea, poate că ar mai fi oare cum ascultat : dar eū ? »

Totuși, ca să nu mă credeți că sunt vre-

un arțăgos, pe mine m'ar bate gândurile să mai zic o vorbă, și o zic cu dragă inimă. Domnia voastră însă faceți cum vă va lumina Dumnezeu mai bine.

Eū ași zice : să se adune o seamă de oameni din ai noștrii, oameni cu învățatură și cu dor de cele ale Românului, și să chibzuiască ei cu mintea lor, cum ar fi mai bine să se prefacă datinele și obiceiurile noastre, ca să fie înfățișate și în saloane, fără însă a se depărta nici cât o iotă de cum fac gloatele românesce.

S'aū găsit oameni,— și să le dea Dumnezeu bine,— care aū făcut să se joace în saloane călușarii, bătuta și brâul, aū scos la lumină portul românesc de la țară ; așa să se facă și cu colindele, și cu Moș-ajunul și cu icoana Nascerii, și cu Vasilca, și cu Sorcova, și cu Steaoa ori cu Vicleimul. Dară, cum mai zisei, să nu se schimbe nici un cuvânt din cele cum colindă și cântă poporul. Se înțelege că toate acestea în marginele buneii cuviințe, cum cere timpul de azi

Numai ast-fel, dragii moșului, socotesc eū uniți, strânși umăr la umăr, cei ce plutesc

pe de-asupra gloatelor, adică oamenii însemnați ai neamului și învățați, la un loc cu gloatele, în privința aceasta, vom putea să ne împotrivim, fățiș și pieptuș, năvălirii, modei, și să ne mândrim de vița din care ne tragem.

Aceasta m'ar bate gândurile să vă zic.

- Nr. 22—22/d **Colinde, cântece de stea și cântecele irozilor.** Lei 5.—
- Nr. 23—25. **M. Eminescu: Poezii.** Lei 20.—
- Nr. 26. **Al. Ciura: „Scrisoare în cealaltă lume“,** schițe din războiu. Lei 3.—
- Nr. 27—28/d **Ion Clopoșel: Antologia scriitorilor români dela 1821 încoace.** (G. Lazar, G. Asachi, Ioan Eliade Rădulescu, Barbu Paris Mumuleanu, Al. Hrisoverghi, D. Petrino, Al. Depărățeanu, N. Nicoleanu, C. Stamati, V. Cârlova, A. Cantemir, D. Țichindeal, Alex. Donici, G. Alexandrescu, A. Pan, D. Bolintineanu, Al. Sihleanu, G. Barișiu, A. Șaguna, Timoteiu Cipariu). Lei 15.—
- Nr. 29—30. **Ioan Clopoșel: Antologia scriitorilor români dela 1821 încoace.** (Mihail Cogălniceanu, Vasile Alecsandri, Nicolae Bălcescu, Ion Ghica, Alexandru Odobescu, Constantin Negruzzi, Gheorghe Panu, Bogdan Petriceicu Hașdeu, C. A. Rosetti, Cesar Boliac. Lei 15.—
- Nr. 31—34. **Ioan Clopoșel: Antologia scriitorilor români dela 1821 încoace.** (Tit Maiorescu, Mihail Eminescu, Nicolae Gane, Nicolae Filimon, Ioan Slavici, Ioan Creangă, P. Ispirescu, Gheorghe Coșbuț, Alexandru Vlahuță, I. L. Caragiale, Barbu Șt. Delavrancea, C. Dobrogeanu-Gherea, Ion Gorun, I. Al. Brătescu-Voinești, P. Locusteanu, D. D. Pătrășcanu, Virgil Onițiu și Andrei Bârseanu). Lei 12.—
- Nr. 35—38. **Ioan Clopoșel: Antologia scriitorilor români dela 1821 încoace.** (N. Iorga, Emil Gârleanu, Mihail Sadoveanu, D. Anghel, St. O. Iosif, I. Al. Basarabescu, Sextil Pușcariu, Ioan Adam, Ioan Ciocârlan, Ion Agârbiceanu, Al. Ciura, Oct. Goga, P. Cerna, Ecaterina Pitiș, Maria Cunțan, Ilarie Chendi, C. Sandu Aldea, Caton Theodorian, Al. Cazaban, Z. Bârsan, Dr. I. Lupaș, G. Raneti, Victor Vlad Deiamarina, G. Galaction, A. Cotruș și M. Codreanu) L. 12.—
- Nr. 39. **Toma Cocișiu: Povestiri din natură** Lei 3.—
- Nr. 40—40/i. **Cântări naționale și alte diverse cântece.** Ediția VII. Lei 10.—

- Nr. 41. *Alexandru Leca Morariu: Dela noi, Povești bucovinene.* Lei 3.—
- Nr. 42—45. *V. Alexandri: Poezii. Vol. I.* Lei 8.—
- Nr. 46—48 *V. Alexandri: Poezii. Vol. II.* Lei 6.—
- Nr. 49. *Adam Bolcu: Povești și Povestiri* Lei 3.—
- Nr. 50. *Mauriciu Jokai: Pitiții din Leaotung* Lei 3.—
- Nr. 51—54. *Andrei Mureșianu: Poezii* Lei 8.—
- Nr. 55—56. *Const. Cehan-Racoviță: „Ardealul.“*
Dramă în 4 acte Lei 6.—
- Nr. 57.—57/d. *Ilie Hociotă: Din lumea duhurilor.*
(Credințele poporului) Lei 5.—
- Nr. 58—58/d. *V. Alexandri: Teatru. I.* (Paraclisul, Herșcu boccegiul) Lei 5.—
- Nr. 59—59/h. *V. Alexandri: Teatru. II.* (Cinel-Cinel, Piatra din casă, Nunta țărănească) Lei 10.—
- Nr. 60—60/d. *V. Alexandri: Teatru. III.* (Arvinte și Pepelea, Stan covrigarul, Barbu lăutarul) Lei 5.—
- Nr. 61. *Volbură Poiană: Ion Burduf. Viața unui copil până în ceasul în care a părăsit școala primară* Lei 5.—
- Nr. 62—63. *Teodor Murășanu: Cioburi de oglindă*
(Schite și amintiri) Lei 10.—
- Nr. 64. Prof. *Horia Teculescu: Scriitorii ca lup-tători pentru unirea neamului* Lei 5.—
- Nr. 65—66 *Emil Isac: Cartea unui om* Lei 10.—
- Nr. 67—68. *I. Agârbicean: Visurile povestiri* L. 10.—
- Nr. 69. *Gavril Todică: Urgiile naturii* Lei 5.—
- Nr. 70. *Sextil Pușcariu: Literatura română* Lei 5.—
- Nr. 71. *Eugeniu Sperantia: Sub uimbul familiar,*
schite și povestiri lăuntrice Lei 5.—
- Nr. 72. *Al. Mănciulescu: Povestiri* Lei 5.—
- Nr. 73 *Vasile Savel: Doine din război și câteva povestiri* Lei 5.—
- Nr. 74. *Septimiu Popa: Povestiri* Lei 10.—
- Nr. 75. *Emil Isac: Notițele mele* Lei 10.—

Pentru tot ce privește „**Biblioteca Sămănătorul**“ a se adresa **Librăriei diece-zane din Arad.**